

میزان تمایل و تصمیم به مهاجرت بین المللی در داوطلبان کنکور سراسری

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۳۰

کد مقاله: ۵۱۶۳۷

حافظ صفری^{۱*}

چکیده

مهاجرت افراد تحصیلکرده و دانشجویان به خارج از کشور یکی از مشکلات سالهای اخیر ایران است. به نظر می‌رسد روند مهاجرت بین المللی جوانان ایرانی در سالهای اخیر رو به افزایش بوده و سن مهاجرت نیز کاهش یافته و بسیاری از دانش آموزان نیز تمایل و تصمیم به مهاجرت به خارج از کشور دارند. هدف پژوهش حاضر تعیین میزان تمایل و تصمیم به مهاجرت بین المللی در داوطلبان کنکور سراسری و بررسی نقش وضعیت اجتماعی-اقتصادی، متغیر دموگرافیک و تحصیلی در این مورد بوده است. پژوهش از نوع توصیفی مقطعی است که در شهر زنجان انجام شده است. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی داوطلبین کنکور حاضر در جلسه کنکورهای سراسری ریاضی، علوم تجربی و علوم انسانی در شهر زنجان در سال ۱۴۰۱ بوده است. در روزهای کنکور سراسری ۳۸۶ نفر از داوطلبان با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته میزان تمایل و تصمیم به مهاجرت و پرسشنامه وضعیت اجتماعی-اقتصادی قدرت نما و همکاران (۱۳۹۲) مورد بررسی قرار گرفتند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی، آزمون‌های کای اسکوتر، مان ویتنی و کروسکال والیس و روش‌های همبستگی کرامر وی، کندال تاو و اسپیرمن استفاده و داده‌ها توسط نرم افزار SPSS نسخه ۲۱ تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد ۲۶/۱۶ درصد از داوطلبان دارای میزان تمایل به مهاجرت کم، ۲۲/۵۳ درصد دارای میزان تمایل به مهاجرت متوسط و ۵۱/۲۹ درصد دارای میزان تمایل به مهاجرت زیاد بودند. ۲۶/۴۲ درصد داوطلبان نیز اعلام کرده‌اند که تصمیم به مهاجرت دارند و ۷۳/۵۷ درصد نیز اعلام کردند که تاکنون در این زمینه یک تصمیم مشخص نگرفته‌اند. بین جنسیت، وضعیت تاهل، وضعیت اشتغال، تسلط بر زبان انگلیسی، وضعیت اجتماعی-اقتصادی و معدل دیپلم داوطلبان با میزان تمایل و تصمیم به مهاجرت رابطه معنی‌داری وجود داشت. نتایج نشان داد که میزان تمایل و تصمیم به مهاجرت در داوطلبان کنکور سراسری بالاست. با توجه به مشکلات و خطرات مهاجرت جوانان برای آینده کشور، پیشنهاد می‌گردد ارگانهای ذیربط در خصوص حل این مشکل اقدامات لازم را انجام دهند.

واژگان کلیدی: کنکور سراسری، مهاجرت، تمایل به مهاجرت، تصمیم به مهاجرت، وضعیت اجتماعی-اقتصادی

۱- دانشجوی دکتری تخصصی روان‌شناسی بالینی، دانشکده پزشکی، گروه روان‌شناسی، واحد بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران (نویسنده مسئول) Hafezsafari1991@gmail.com

برای اولین بار در سال ۱۳۱۷، زمانی که تعداد متقاضیان ورود به تعدادی از رشته های تحصیلی دانشگاهی مانند مهندسی، حقوق و پزشکی بیشتر از ظرفیت این رشته ها بود، نخستین کنکور در ایران برگزار شد (حج فروش، ۱۳۸۱). تاریخچه اولین آزمون سراسری به سال ۱۳۴۸ بر می گردد، زمانی که این آزمون به صورت سوالات کوتاه پاسخ و با مشارکت چهل و هفت هزار و هفتصد و هفتاد و دو داوطلب برای حضور در دوازده دانشگاه و مرکز آموزش عالی برگزار شد (نیک نژاد، ۱۳۸۱). از آن سال به بعد، طرح سوالات به صورت تستی انجام گرفت که تا به امروز نیز این رویه در برگزاری آزمون سراسری ادامه دارد (حج فروش، ۱۳۸۱). در کشور ما سالانه کنکورهای متعددی در مقاطع مختلف تحصیلی برای انتخاب افراد مناسب برای ورود به دانشگاهها و مراکز آموزش عالی برگزار می شود. کنکور به آزمونی گفته می شود که دانش داوطلبان را در رشته ی مربوط برای ورود به دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی مورد سنجش قرار می دهد (حاتمی و رضوانی فر، ۱۳۹۴). بسیاری از افرادی که با رتبه های ممتاز و خوب در این آزمون پذیرفته می شوند بعدها نخبگان و پژوهشگران و آینده سازان کشور را تشکیل می دهند، به همین جهت می توان کنکور سراسری را به عنوان یکی از رویدادهای مهم هر ساله ی کشور در نظر گرفت، چه برای داوطلبان و چه برای خانواده های آنان و هم برای آینده ی کشور. به طور کلی می توان گفت تمامی شرکت کنندگان در کنکور سرمایه های انسانی آینده ی کشور ایران هستند (سجادی و همکاران، ۱۳۹۶؛ قلخانباز و خدایی، ۱۳۹۳).

مهاجرت^۱ یکی از مفاهیم مهم جمعیت شناسی و یکی از جنبه های تحلیل جمعیت هاست. یک تعریف جامع و کلی و مورد توافق همه صاحب نظران امر در مورد مهاجرت وجود ندارد. واترز^۲ (۲۰۰۹) عقیده دارد مهاجرت بین المللی مجموعه ای از فرایندها با ابعاد مختلف است که شامل عبور از مرزهای سیاسی یک کشور به صورت فردی، گروهی یا خانوادگی است. مهاجرت عبارت است از تغییر محل زندگی و عبور از مرزهای سیاسی یک کشور برای مدت زمانی بیشتر از یک سال (وحیدی، ۱۳۶۴). تودارو^۳ (۱۳۶۷) نیز عقیده دارد مهاجرت نوعی سازگاری و تطابق اجتماعی در پاسخ به نیازهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است. فیندلی^۴ (۱۳۷۲) عقیده دارد مهاجرت بین المللی دارای دو بعد جغرافیایی و انسانی است. در بعد جغرافیایی حرکت فرد یا گروهی از انسانها از یک واحد جغرافیایی به واحد جغرافیایی دیگر و در بعد انسانی شخصی و داوطلبانه بودن بودن تصمیم به جا به جا شدن و اقامت در مکانی دیگر مورد بررسی قرار می گیرد. مهاجرت همیشه جزوی از تاریخ زندگی بشر بوده است. در عصر حاضر مهاجرت آندر گسترش یافته است که صاحب نظرانی مانند کاستلز^۵ و میلر^۶ عصر امروز را عصر مهاجرت نامیده اند (رضایی؛ صادقی، ۱۳۹۹). آنچه که در این زمینه بیشتر مشهود است مهاجرت سرمایه انسانی متخصص و ماهر از کشورهای در حال توسعه یا توسعه نیافته با ثروت و منابع طبیعی زیاد به سمت کشورهای توسعه یافته می باشد (خلیلی، ۱۳۸۰). مهاجرت می تواند به وجود آورنده مشکلات فراوانی در یک کشور مانند کاهش نیروی کار، کاهش رشد جمعیت، افزایش نسبت سالخوردهگان و از کار افتادگان در جامعه، کندی در پیشرفت اقتصادی، افت کارایی سرمایه فیزیکی، بالا رفتن هزینه تولید کالاها و خدمات، کاهش توان صادراتی بخشهای مختلف تولیدی کشور و کاهش درآمد ارزی می شود (راهشخو و همکاران، ۱۳۹۱؛ حری و همکاران، ۱۳۹۴). سرمایه ی انسانی با ارزشترین عنصر برای تحول، شکوفایی و پیشرفت یک جامعه است، به طوری که تعدادی از پژوهشگران و نویسندگان مسائل اقتصادی و سیاسی معتقد اند از هر یک میلیون نفر، یک نفر به سطح کارآفرینی رسیده و بقیه از نتیجه کارآفرینی او به فعالیت مشغول می شوند (بیچلر^۷ و وودوارد^۸، ۲۰۰۹). سرمایه انسانی یکی از عوامل مهم توسعه ملی هر کشوری است. هر اندازه سهم نیروی انسانی در یک جامعه بیشتر باشد رشد و توسعه بیشتری را به خود خواهد دید. و کشورهای پیشرفته و صنعتی پیشرفت خود را مدیون وجود نیروی انسانی هستند (بزرگ زاد، کاظمی پور و محسنی، ۱۳۹۸). سرمایه انسانی برخلاف سرمایه فیزیکی که از خود اختیاری در انتخاب فعالیت ندارند به اختیار خود می تواند برای حرکت به سوی بهره وری اقدام کند (کاظمی پور، ۱۳۸۳). در این میان مهاجرت دانشجویان و نخبگان یکی از مشکلات مهم تمامی کشورهاست (وود^۹، ۲۰۰۹). در حالی که کشور در طی یک مدت طولانی هزینه های کلان تحصیلی جوانان را تربیت کرده و برای رسیدن به اهداف کشور به آنها نیاز اساسی دارد و درست در زمانی که به مرحله بهره برداری می رسند تا به کشور خود سود برسانند به کشورهای دیگر مهاجرت کرده و توانایی های خود را در اختیار آنها قرار می دهند (خضری، ۱۳۸۰). این امر به نوبت خود سبب از دسترس خارج شدن ثروت کلان انسانی تحصیل کرده ها در کشورهای در حال توسعه یا توسعه نیافته و باعث بحران اجتماعی و عقب ماندگی علمی و اقتصادی در کشورهای مبدا می شود (جامه بزرگی، ۱۳۹۱؛ شاه آبادی و جامه بزرگی، ۱۳۹۲). تحقیقات نشان می دهد که تقریباً یک نفر از ده نفر دارای تحصیلات عالی در کشورهای در حال

- 1 Migration
- 2 Waters
- 3 Todaro
- 4 Findlay
- 5 Castles
- 6 Miller
- 7 Beechler
- 8 Woodward
- 9 Wood

توسعه، یک نفر در کشورهای توسعه یافته زندگی می کند (لول^۱ و همکاران، ۲۰۰۴). کمبود نیروی انسانی که مهاجرت یکی از عوامل اصلی آن است، توسعه ی هر کشوری را به تاخیر می اندازد و اثرات جبران ناپذیری بر بخش های مختلف آن دارد (گروسی^۲ ۲۰۰۳؛ بوچر^۳ و همکاران، ۲۰۰۷). ایران در منطقه ای از جهان قرار گرفته است که تمایل مهاجرت در آن بسیار بالاست یافته های تحقیقات سازمان ملل نشان می دهد که میزان تمایل به مهاجرت بین المللی در میان جوانان خاورمیانه^۴ بسیار زیاد است به طوریکه حدود نیمی از جوانان این منطقه تمایل دارند که به خارج از کشور محل سکونتشان مهاجرت کنند (هنریک اوردال^۵، ۲۰۱۲). در ایران، در سالهای اخیر مهاجرت نخبگان از کشور به صورت یک وضعیت نگران کننده درآمده و آثار مخربی برای توسعه و دانش و فناوری کشور داشته است (بزرگزاده و همکاران، ۱۳۹۸).

در مورد آمار مهاجرت جوانان کشور اطلاعات بسیار کمی در دست است ولی همین اطلاعات اندک نشان می دهند که میزان آن بالاست. گزارشات صندوق بین المللی پول نشان می دهد کشورهای آسیایی دارای بیشترین نرخ افراد تحصیلکرده و در بین کشورهای آسیایی هم ایران بیشترین درصد مهاجرت افراد تحصیلکرده را دارد (خضری، ۱۳۸۰). به گزارش تعدادی از محققان تعداد نیروهای متخصص ایرانی که در کشورهای خارجی ساکن هستند در بعضی رشته ها دوبرابر متخصصان همان رشته در داخل ایران است برای مثال در سال ۱۳۸۰ حدود ۴۰۰ فیزیکیان ایرانی که بسیاری از آنها فیزیکیدانان تراز اول جهانی هستند، در خارج از کشور ساکن بوده اند که این رقم دوبرابر فیزیکیان ساکن در داخل کشور بوده است (ارشاد، ۱۳۸۰). بعضی گزارش ها در سال ۱۳۸۹ رقم مهاجرت نخبگان ایرانی را سالانه بین ۱۵۰ تا ۱۸۰ هزار نفر اعلام کرده اند (روزنامه ابتکار، ۱۳۸۹). مقایسه کشورها از لحاظ میزان مهاجرت نخبگان نشان می دهد که در سال ۲۰۰۹ و در میان ۹۱ کشور در حال توسعه، ایران مقام اول را داشته است (تهران امروز، ۱۳۸۹). طبق گزارش دبیر شورای عالی ایرانیان خارج از کشور در اواخر سال ۱۳۹۳ تعداد مهاجرین ایرانی مقیم خارج از کشور حدود ۶ میلیون نفر بوده است که این تعداد در آن زمان ۷ درصد از جمعیت کل کشور را تشکیل می داده است (خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۹۳). گزارش های رصدخانه مهاجران ایران^۶ (۲۰۲۰) نشان می دهد که در سال ۲۰۱۷، ۷۴/۰۷ درصد از ایرانیان مقیم آمریکا با رده سنی ۲۵ سال به بالا دارای تحصیلات در مقطع عالی بوده اند. این در حالی است که نرخ کلی تحصیلات عالی در آمریکا ۴۷/۴ درصد بوده است.

میل به مهاجرت تعیین کننده و پیش زمینه اصلی مهاجرت واقعی یک فرد است (ون دالن^۷ و همکاران، ۲۰۰۵). اگر بخواهیم میل به مهاجرت را تعریف کنیم، کسی دارای میل به مهاجرت است که مهاجرت را بر ماندن در کشور مادری خودش ترجیح دهد. تمام کسانی که برای مهاجرت به صورت مصمم و عملی اقدام می کنند میل به مهاجرت دارند (کارلینگ^۸ و کالینز^۹، ۲۰۱۸). وقتی تمایل به مهاجرت در یک جامعه رواج پیدا کند می تواند نحوه زندگی اعضای آن جامعه را تحت تاثیر قرار دهد (آسایش و همکاران، ۱۳۹۸). مؤسسه گالوپ^{۱۰} درباره میل به مهاجرت چنین بیان کرده است که این مفهوم نشان دهنده ی تعداد افرادی است که بیان کرده اند در صورت امکان، دوست دارند به کشور دیگری مهاجرت کنند. وقتی ساکنان یک جامعه رویای زندگی در یک جامعه دیگر را در سر می پروراندند، می توان گفت که هر اتفاقی برای این جامعه به بحرانی حل نشدنی تبدیل خواهد شد چرا که افراد این جامعه بیش از آنکه به فکر حل مشکل باشند، به فکر رها کردن مشکل و جامعه خود و رفتن به جامعه رویایی خود هستند و این به نوبه خود باعث انباشت بحران ها خواهد شد و این امر هم باعث ایجاد تمایل به مهاجرت در ذهن افراد بیشتری در آن جامعه شده و این دور باطل جامعه را به ویرانی خواهد کشاند (آسایش، کاظمی پور و صدیقی، ۱۳۹۷). باید بین تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت تفاوت قائل شد. تمایل نشان دهنده میل و علاقه فرد به مهاجرت است بدون آنکه تصمیم و اقدام جدی ای در این زمینه صورت گرفته باشد، اما تصمیم به مهاجرت، به معنای تصمیم گیری و برنامه ریزی برای مهاجرت است (صادقی، سیدحسینی، ۱۳۹۷).

بسیاری از پژوهشگران عقیده دارند عوامل اقتصادی و اجتماعی از زمینه های مهم مهاجرت بین المللی جوانان است و تمایل به مهاجرت از تعاملات بین ویژگی های فردی و عوامل گسترده تری مانند شرایط اقتصادی و اجتماعی جامعه تاثیر می پذیرد (کارلینگ و کالینز، ۲۰۱۸؛ کارلینگ و شوئل^{۱۱}، ۲۰۱۸). یکی از مفاهیمی که در بردارنده مجموعی از شرایط اجتماعی و اقتصادی یک فرد در جامعه است، وضعیت اجتماعی-اقتصادی^{۱۲} است. وضعیت اجتماعی اقتصادی به جایگاه و موقعیت فرد در یک جامعه

- 1 Lowell
- 2 Garousi
- 3 Boucher
- 4 Middle East
- 5 Urdal
- 6 Iran Migration Observatory (IMO)
- 7 Van Dalen
- 8 Carling
- 9 Collins
- 10 Gallup
- 11 Schewel
- 12 Socio-economic Status (SES)

گفته می‌شود و با عواملی مانند درآمد شغل تحصیلات و ثروت و ... تعیین می‌شود (پلانتینگا^۱، ۲۰۱۳). موضوع مهاجرت نخبگان و دانشگاهیان در کشور موضوع تازه‌ای نیست، اما به تازگی موضوع جدیدی به نام رواج مهاجرت دانش‌آموزان و جوانان پیش از ورود به دانشگاه مطرح شده است و بسیاری عقیده دارند که سن مهاجرت در سالهای اخیر پایین آمده است. در خردادماه ۱۴۰۱، رسانه‌های داخلی با انتشار خبری در مورد برگزاری آزمون توسط موسسه‌های ترکیه‌ای در تهران برای جذب و بورسیه دانش‌آموزان برای ادامه تحصیل در این کشور و مراجعه دانش‌آموزان تیزهوش و نخبه‌ای از مناطق محروم ایران برای شرکت در این آزمون‌ها در تهران، ابعاد تازه‌تری از این موضوع را آشکار ساختند. به گزارش رسانه‌های داخلی و به نقل از خبرگزاری آنا تولی ترکیه^۲، موسسه فرهنگی یونس امره^۳ ترکیه با اغوای دانش‌آموزان در اکثر نقاط ایران آنها را به تهران فراخوانده و از میان دانش‌آموزان نخبه آزمون علمی برگزار نموده و افراد برتر را جهت تحصیل در خارج از کشور بورسیه می‌کند که باعث واکنش وزارت امور خارجه و آموزش و پرورش ایران شد (همشهری آنلاین، ۱۴۰۱).

باتوجه به مطالب بیان شده، بررسی میزان تمایل و تصمیم مهاجرت در بین جوانان ایران پیش از ورود به دانشگاه جهت آگاهی بیشتر از این موضوع و بررسی علمی آن در شرایط کنونی بسیار حایز اهمیت است. در مورد مهاجرت تحصیلمکرده‌های دانشگاهی و نخبگان پژوهش‌های داخلی فراوانی انجام شده است اما در مورد میزان تمایل جوانان و دانش‌آموزان به مهاجرت بین‌المللی پیش از ورود به دانشگاه اطلاعات بسیار کمی در دست است. و در این زمینه خلا پژوهشی وجود دارد. تحقیق حاضر با هدف پاسخ به سوال "میزان تمایل و همچنین میزان تصمیم به مهاجرت در بین داوطلبان کنکور سراسری تا چه اندازه است؟" و همچنین آزمون فرضیه‌های:

- (۱) بین جنسیت و میزان تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت داوطلبان کنکور سراسری رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- (۲) بین وضعیت تاهل و میزان تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت داوطلبان کنکور سراسری رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- (۳) بین وضعیت اشتغال و میزان تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت داوطلبان کنکور سراسری رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- (۴) بین رشته تحصیلی و میزان تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت داوطلبان کنکور سراسری رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- (۵) بین معدل داوطلبان کنکور سراسری و میزان تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- (۶) بین وضعیت اجتماعی-اقتصادی داوطلبان کنکور سراسری و میزان تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- (۷) بین میزان تسلط بر زبان انگلیسی در داوطلبان کنکور سراسری و میزان تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت رابطه معنی‌داری وجود دارد. "انجام شده است.

۲- روش تحقیق

پژوهش حاضر یک پژوهش توصیفی مقطعی است که در شهر زنجان، مرکز استان زنجان انجام شده است. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی داوطلبین کنکور حاضر در جلسه کنکورهای سراسری ریاضی، علوم تجربی و علوم انسانی در شهر زنجان در سال ۱۴۰۱ بود. روش جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش استفاده از پرسشنامه بوده و از دو پرسشنامه: پرسشنامه محقق ساخته "تعیین میزان تمایل و تصمیم به مهاجرت" و همچنین پرسش نامه "وضعیت اجتماعی-اقتصادی قدرت نما و همکاران (۱۳۹۲)" استفاده شده است. جمع‌آوری داده‌ها و توزیع پرسشنامه‌ها در بین شرکت‌کنندگان در کنکور سراسری ۱۴۰۱ در روزهای ۹ و ۱۰ تیرماه ۱۴۰۱ و در بیرون از خروجی‌های اصلی و در محدوده حوزه‌های امتحانی در هنگام قبل از شروع کنکور و یا پس از پایان جلسه آزمون انجام گرفت. در روزهای مذکور، در مجموع ۴۱۵ پرسشنامه توسط داوطلبانی که تمایل و رضایت کامل جهت مشارکت در پژوهش را داشتند، تکمیل شد. با توجه به تکمیل ناقص تعدادی از پرسشنامه‌ها در نهایت ۳۸۶ پرسشنامه کاملاً تکمیل شده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. معیارهای ورود به پژوهش شامل داشتن کارت ورود به جلسه و حضور در جلسه کنکور سراسری و معیارهای خروج از پژوهش هم شامل تکمیل ناقص پرسش‌نامه‌ها بود. اصل محرمانه بودن اطلاعات رعایت شده و پرسشنامه‌ها بدون نام بودند. فقط پژوهشگران به داده‌ها و پرسشنامه‌ها دسترسی داشته و صرفاً یافته‌های کلی پژوهش گزارش شده است. در این پژوهش، اصل رضایت کامل در مورد شرکت در پژوهش و همچنین اختیار خروج اعضای نمونه از پژوهش کاملاً رعایت شده است.

1 Plantinga
2 Anadolu news agency
3 Yunus Emre Institution

۲-۱- پرسشنامه محقق ساخته میزان تمایل و تصمیم به مهاجرت

این پرسشنامه شامل دو بخش مشخصات دموگرافیکی و بررسی میزان تمایل و تصمیم به مهاجرت در افراد است. روایی پرسشنامه انجام شده و با استفاده از تحلیل عاملی برابر ۰/۷۹ بود. پرسشنامه در مقیاس لیکرت ۳ درجه ای شامل کم، متوسط و زیاد است. پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ انجام شده و معادل ۰/۸۷ بوده است. تصمیم به مهاجرت شامل تصمیم جدی و برنامه ریزی برای مهاجرت و یا انجام بعضی اقدامات تاکنون در این راستا می باشد.

۲-۲- پرسشنامه وضعیت اجتماعی-اقتصادی قدرت نما و همکاران (۱۳۹۲)

برای بررسی وضعیت اجتماعی-اقتصادی اعضای نمونه از پرسشنامه وضعیت اجتماعی-اقتصادی قدرت نما و همکاران (۱۳۹۲) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۱۰ سوال است و چهار عامل سطح درآمد، طبقه اقتصادی، وضعیت مسکن و تحصیلات را بررسی می کند. روایی پرسشنامه با استفاده از تحلیل عاملی در دانشگاه شهید چمران اهواز انجام شده است و روایی آن برابر ۰/۷۵۲ بوده است. پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه شده و معادل ۰/۷۲ بوده است. نمره گذاری این پرسشنامه در مقیاس لیکرت ۵ درجه ای از ۱ (بسیار کم) تا ۵ (بسیار بالا) است (قدرت نما، حیدرنژاد، داوودی، ۲۰۱۳).

۲-۳- تجزیه و تحلیل داده ها

در این پژوهش از آمار توصیفی، آزمون های کای اسکوئر، مان ویتنی و کروسکال والیس و روش های همبستگی کرامر وی، کندیال تاو و اسپیرمن استفاده شده و داده ها توسط نرم افزار SPSS نسخه ۲۱ تجزیه و تحلیل شده است. مقادیر P برابر یا کمتر از ۰/۰۵ از نظر آماری معنی دار در نظر گرفته شده است ($P \leq 0.05$).

۳- یافته ها

توزیع دموگرافیک متغیرهای پژوهش به تفصیل جدول شماره ۱ نشان داده شده است. از مجموع ۳۸۶ نفر داوطلب کنکور سراسری مشارکت کننده در پژوهش، ۱۴۷ نفر (۳۸/۰۸٪) خانم و ۲۳۹ نفر (۶۱/۹۱٪) آقا بودند. ۲۶/۱۶ درصد از اعضای نمونه دارای میزان تمایل به مهاجرت کم، ۲۲/۵۳ درصد دارای میزان تمایل به مهاجرت متوسط و ۵۱/۲۹ درصد دارای میزان تمایل به مهاجرت زیاد بودند. به طور کلی ۷۳/۸۲ درصد داوطلبان مورد بررسی دارای میزان تمایل به مهاجرت متوسط و زیاد بودند. به لحاظ تصمیم به مهاجرت، ۲۶/۴۲ درصد داوطلبان اعلام کرده اند که تصمیم به مهاجرت دارند و ۷۳/۵۷ درصد نیز اعلام کرده اند که تاکنون در این زمینه یک تصمیم مشخص نگرفته اند.

جدول شماره ۱. میزان تمایل و تصمیم به مهاجرت برحسب متغیرهای مستقل پژوهش

متغیرهای پژوهش	تعداد نمونه (%)	میزان تمایل به مهاجرت				تصمیم به مهاجرت	
		کم (%)	متوسط (%)	زیاد (%)	با تصمیم (%)	بدون تصمیم (%)	
جنسیت	مؤنث	58(39/45)	35(23/80)	54(36/73)	28(19/04)	119(80/9)	
	مذکر	43(17/99)	52(21/75)	144(60/25)	74(30/96)	165(69/0)	
وضعیت اجتماعی - اقتصادی	خیلی پایین	33(33/67)	25(25/51)	40(40/81)	21(21/42)	77(78/57)	
	پایین	29(28/71)	27(26/73)	45(44/55)	23(22/77)	78(77/22)	
	متوسط	26(20/31)	21(16/40)	81(63/28)	24(18/75)	104(81/2)	
	بالا	6(17/64)	7(20/58)	21(61/76)	19(55/88)	15(44/11)	
تسلط بر زبان انگلیسی	خیلی بالا	7(28/00)	7(28/00)	11(44/00)	15(60/00)	10(40/00)	
	ضعیف	48(34/53)	42(30/21)	49(35/25)	23(16/54)	116(83/45)	
وضعیت تاهل	متوسط	28(24/13)	22(18/96)	66(56/89)	33(28/44)	83(71/55)	
	عالی	25(19/08)	23(17/55)	83(63/35)	46(35/11)	85(64/88)	
وضعیت اشتغال	مجرد	90(26/01)	77(22/25)	179(51/73)	90(26/01)	256(73/98)	
	متاهل	11(27/50)	10(25/00)	19(47/50)	12(30/00)	28(70/00)	
رشته	شاغل	29(53/70)	14(25/92)	11(20/37)	27(50/00)	27(50/00)	
	بیکار	72(21/68)	73(21/98)	187(56/32)	75(22/59)	257(77/4)	
معدل دیپلم	تجربی	39(26/89)	23(15/86)	83(57/24)	47(32/41)	98(67/58)	
	انسانی	33(29/20)	29(25/66)	51(45/13)	23(20/35)	90(79/64)	
	ریاضی	29(22/65)	35(27/34)	64(50/00)	32(25/00)	96(75/00)	
	< ۱۲	58(15/02)	36(62/06)	10(17/24)	7(12/06)	51(87/93)	
	۱۲-۱۳	51(13/21)	24(47/05)	13(25/49)	8(15/68)	43(84/31)	

متغیرهای پژوهش	تعداد نمونه (%)	میزان تمایل به مهاجرت			تصمیم به مهاجرت	
		کم (%)	متوسط (%)	زیاد (%)	با تصمیم (%)	بدون تصمیم (%)
۱۴-۱۵،۹۹	95(24/61)	21(22/10)	17(17/89)	57(60/00)	17(17/89)	78(82/10)
۱۶-۱۷،۹۹	104(26/94)	13(12/50)	23(22/11)	68(65/38)	26(25/00)	78(75/00)
۱۸-۲۰	78(20/20)	7(0/08)	22(28/20)	49(62/82)	44(56/41)	34(43/58)
مجموع	386(100)	101(26/16)	87(22/53)	198(51/29)	102(26/42)	284(73/5)

۳-۱- میزان تمایل به مهاجرت

نتایج آزمون‌های آماری انجام شده به منظور بررسی روابط بین متغیرهای مستقل پژوهش و میزان تمایل به مهاجرت در جدول شماره ۲ آمده است. طبق جدول مذکور، نتایج آزمون کای اسکوتر و مان-ویتنی درباره متغیر جنسیت نشان می‌دهد که تفاوت فراوانی‌های دو جنس مذکر و مؤنث در مورد میزان تمایل به مهاجرت معنی‌دار است و دو گروه از نظر میزان تمایل به مهاجرت با هم تفاوت داشته و بین جنسیت و میزان تمایل به مهاجرت رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد (کای اسکوتر: مقدار=۲۶/۰۰، معنی‌داری=۰/۰۰۰) (آزمون مان-ویتنی: مقدار=U=۱۲۹۹۱، مقدار=Z=۴/۲۹۸، معنی‌داری=۰/۰۰۰). تمایل به مهاجرت در مردان بیشتر از زنان است. تفاوت فراوانی‌های نمرات تمایل به مهاجرت در دو طبقه‌ی مجردین و متأهلین معنی‌دار نبوده و این دو گروه از نظر میزان تمایل به مهاجرت با هم تفاوتی نداشتند و در این مورد رابطه معنی‌داری وجود نداشت (مجدور کای: مقدار=۰/۲۷، معنی‌داری=۰/۸۷۱) (آزمون مان-ویتنی: مقدار=U=۶۱۶۵، مقدار=Z=۱/۱۲۹، معنی‌داری=۰/۲۵۸). بین وضعیت اشتغال داوطلبان و میزان تمایل به مهاجرت رابطه‌ی معنی‌داری وجود داشت و میزان تمایل به مهاجرت در بیکاران بیشتر از شاغلین بود (کای اسکوتر: مقدار=۳۰/۲۲، معنی‌داری=۰/۰۰۰) (آزمون مان-ویتنی: مقدار=U=۴۹۹۴، مقدار=Z=۵/۲۲۰، معنی‌داری=۰/۰۰۰). در مورد رابطه‌ی بین میزان تسلط بر زبان انگلیسی و میزان تمایل به مهاجرت، میزان تمایل به مهاجرت در افراد با سطوح مختلف تسلط بر زبان انگلیسی با هم متفاوت بوده و این تفاوت معنی‌دار است و با افزایش میزان تسلط بر زبان انگلیسی میزان تمایل به مهاجرت افزایش می‌یابد (کای اسکوتر: مقدار=۲۳/۵۴، معنی‌داری=۰/۰۰۰) (آزمون کروسکال والیس: مقدار=H=۲۳/۷۰، معنی‌داری=۰/۰۰۰). بین وضعیت اجتماعی-اقتصادی داوطلبان و میزان تمایل به مهاجرت آنها هم یک رابطه معنی‌دار وجود داشت (کای اسکوتر: مقدار=۱۶/۲۷، معنی‌داری=۰/۰۳۸) (آزمون کروسکال والیس: مقدار=H=۱۴/۳۲، معنی‌داری=۰/۰۰۶). میزان تمایل به مهاجرت در بین داوطلبان رشته‌های مختلف علوم تجربی، علوم انسانی و ریاضی تفاوت معنی‌داری نداشت (کای اسکوتر: مقدار=۷/۵۷، معنی‌داری=۰/۱۰۸) (آزمون کروسکال والیس: مقدار=H=۲/۲۴، معنی‌داری=۰/۳۲۵). و در نهایت بین معدل دیپلم داوطلبان و میزان تمایل به مهاجرت آنها یک رابطه معنی‌دار وجود داشت (کای اسکوتر: مقدار=۸۲/۴۳، معنی‌داری=۰/۰۰۰) (آزمون کروسکال والیس: مقدار=H=۶۴/۸۳، معنی‌داری=۰/۰۰۰). طبق مقدارهای فراوانی و میانگین‌ها در جدول شماره ۱ و همچنین نتایج آزمون‌های آماری جدول شماره ۲، میزان تمایل به مهاجرت در جنس مذکر بیشتر از جنس مؤنث، در وضعیت‌های اجتماعی-اقتصادی متوسط و بالا بیشتر از وضعیت‌های خیلی پایین، پایین و خیلی بالا، در افراد با سطح تسلط بالاتر در زبان انگلیسی بیشتر از افراد با سطوح تسلط پایین‌تر، در بیکاران بیشتر از شاغلین و در افراد با معدل دیپلم بالاتر بیشتر است. ضریب همبستگی کرامر وی مربوط به رابطه بین جنسیت و وضعیت اشتغال با میزان تمایل به مهاجرت نشان می‌دهد که میزان همبستگی بین آنها (بین ۰/۲۰ تا ۰/۲۹) متوسط است. مقادیر همبستگی کندال نشان می‌دهد که میزان همبستگی بین میزان تمایل به مهاجرت با میزان تسلط بر زبان متوسط و مثبت (بین ۰/۲۰ تا ۰/۲۹)، با وضعیت اجتماعی-اقتصادی ضعیف و مثبت (بین ۰/۱۰ تا ۰/۱۹) و با معدل دیپلم مثبت و قوی (۰/۳۰ و بالاتر) است.

جدول شماره ۲. نتایج آزمون کای اسکوتر، مان ویتنی، کروسکال والیس و ضرایب همبستگی کرامر وی و کندال میل به مهاجرت

متغیر	تمایل به مهاجرت									
	کای اسکوتر		کرامر وی	کندال تاو	مان-ویتنی			کروسکال والیس		اسپیرمن
					مقدار U	مقدار Z	مقدار H	مقدار H	مقدار	
جنسیت (ز، مرد)	0/000	26/00	0/259	۱	12991	4/298	0/000	۱	۱	۱
وضعیت تاهل (مجرد، متأهل)	0/871	0/27	0/026	۱	6165	1/129	0/258	۱	۱	۱

وضعیت اشتغال (شاغل، بیکار)	30/22	0/000	0/279	--	4994	5/220	0/000	--	--	--
تسلط بر زبان انگلیسی (کم، متوسط، زیاد)	23/54	0/000	--	0/213 (+)	--	--	--	23/70	0/000	0/245 (+)
وضعیت اجتماعی - اقتصادی (خیلی پایین، پایین، متوسط، بالا، خیلی بالا)	16/27	0/038	--	0/122 (+)	--	--	--	14/32	0/006	0/164 (+)
رشته تحصیلی (تجربی، انسانی، ریاضی)	75/7	0/108	0/099	--	--	--	--	2/24	0/325	--
معدل دیپلم (<12) (13/99-12) (14-15/99) (16-17/99) (18-20)	82/43	0/000	--	(+0/0311)	--	--	--	64/83	0/000	0/262

نتایج رگرسیون خطی چندگانه در مورد نقش پیش بینی کنندگی متغیرهای مستقل پژوهش در مورد میزان تمایل به مهاجرت در جدول شماره ۳ آمده است. مقدار ضریب همبستگی (R) مدل رگرسیونی برابر ۰/۶۸۳ و ضریب تعیین (R^2) برابر ۰/۴۶۷ و ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۴۶ می باشد.

جدول شماره ۳. نتایج رگرسیون خطی چندگانه در مورد نقش پیش بینی کنندگی متغیرهای مستقل پژوهش در مورد میزان تمایل به مهاجرت

متغیر	B	SE.B	Beta	R	R^2	F	T	Sig	Tolerance	VIF
وضعیت اجتماعی-اقتصادی	4/10	0/748	0/52	0/68	46/7	66/81	5/48	0/000	0/67	1/12
معدل	3/75	0/391	1/13				9/59	0/000	0/97	1/26
جنسیت	7/78	1/446	0/41				5/38	0/000	0/66	1/08
اشتغال	9/91	1/407	-0/38				-7/04	0/000	0/66	1/08
تسلط بر زبان انگلیسی	5/80	1/069	0/53				5/42	0/000	0/67	1/11

پس از اجرای رگرسیون خطی چندگانه و با توجه به اینکه رگرسیون خطی نرمال بودن را برای خطاهای باقیمانده فرض می کند. معنی داری آزمون شاپیرو ویلک برابر با 0/7921 بود. براین اساس می توان گفت که داده ها به طور معمول توزیع شده اند و انجام رگرسیون دارای اعتبار است. با توجه به جدول فوق، معنی داری متغیرهای مستقل وضعیت اجتماعی اقتصادی، معدل دیپلم، جنسیت، وضعیت اشتغال و تسلط بر زبان انگلیسی از ۰/۰۵ کمتر است و هر کدام از این متغیرها قابلیت پیش بینی متغیر وابسته میزان تمایل به مهاجرت را دارند. نتایج مدل رگرسیون نشان میدهد که یک رابطه قوی معنی دار بین این متغیرها و متغیر وابسته پژوهش وجود دارد. با توجه به مقادیر Beta در جدول فوق، متغیرهای معدل، تسلط بر زبان انگلیسی، وضعیت اجتماعی-اقتصادی، جنسیت و وضعیت اشتغال به ترتیب بهترین متغیرهای مستقل پژوهش برای پیش بینی میزان تمایل به مهاجرت می باشند. ضریب تعیین تعدیل شده نشان می دهد که این متغیر ها ۴۶ درصد از واریانس میزان تمایل به مهاجرت را پیش بینی می کنند. مقادیر بدست آمده برای Tolerance و VIF حاکی از آن است که مفروضه همخطی بودن تخطی نشده است و میتوان گفت مفروضه هم خطی چندگانه متغیرها رعایت شده است.

۳-۳- تصمیم به مهاجرت

نتایج آزمون های آماری انجام شده به منظور بررسی روابط بین متغیرهای مستقل پژوهش و میزان تصمیم به مهاجرت در جدول شماره ۴ آمده است.

جدول شماره ۴. نتایج آزمون‌های آماری انجام شده به منظور بررسی روابط بین متغیرهای مستقل پژوهش و میزان

تصمیم به مهاجرت

تصمیم به مهاجرت					متغیر	
مان-ویتنی			کرامر وی	کای اسکوتر		
معنی داری	مقدار Z	مقدار U		معنی داری		مقدار
--	--	--	0/131	0/013	6/05	جنسیت(زن - مرد)
--	--	--	0/027	0/729	0/12	وضعیت تاهل (مجرد، متاهل)
--	--	--	0/215	0/000	16/57	وضعیت اشتغال(شاغل، بیکار)
--	--	--	0/178	0/002	12/31	تسلط بر زبان انگلیسی (کم، متوسط، زیاد)
0/001	3/146	11442/5	0/303	0/000	35/50	وضعیت اجتماعی اقتصادی (خیلی پایین، پایین، متوسط، بالا، خیلی بالا)
--	--	--	0/113	0/084	4/95	رشته تحصیلی (تجربی، انسانی، ریاضی)
0/000	5/895	8785	0/356	0/000	48/91	معدل دیپلم(<12) (12-13/99) (14-15/99) (16-17/99) (18-20)

نتایج نشان می‌دهد که تفاوت فراوانی‌های دو جنس در مورد تصمیم به مهاجرت معنی دار است و بین جنسیت و تصمیم به مهاجرت رابطه‌ای معنی دار وجود دارد. بین وضعیت تاهل و تصمیم به مهاجرت رابطه معنی داری وجود ندارد. تصمیم به مهاجرت در بین شاغلین و بیکاران متفاوت بوده و این تفاوت معنی دار است. ضریب همبستگی کرامر وی نشان می‌دهد که این میزان همبستگی (بین ۰/۲۰ تا ۰/۲۹) متوسط است. بین تسلط بر زبان انگلیسی و تصمیم به مهاجرت نیز یک رابطه معنی دار وجود دارد. بین وضعیت اجتماعی-اقتصادی و تصمیم به مهاجرت یک رابطه معنی دار با همبستگی کرامر قوی (۰/۳۰ و بالاتر) وجود دارد. در تصمیم به مهاجرت داوطلبان رشته‌های تجربی، انسانی و ریاضی یک رابطه معنی دار وجود نداشت. و در نهایت بین معدل دیپلم و تصمیم به مهاجرت در داوطلبان کنکور سراسری یک رابطه معنی دار وجود دارد که ضریب همبستگی کرامر وی نشان می‌دهد که این رابطه قوی است. نتایج رگرسیون لجیستیک در مورد نقش پیش‌بینی‌کنندگی متغیرهای مستقل پژوهش در مورد میزان تصمیم به مهاجرت در جدول شماره ۵ آمده است.

ستون معنی داری نشان می‌دهد که تمام متغیرهای مستقل موجود در مدل رگرسیونی ذکر شده به صورت معنی داری می‌توانند تصمیم به مهاجرت را پیش‌بینی کنند. با توجه به ستون نسبت شانس، تغییر متغیرهای مستقل و متغیر وابسته مثبت و هم جهت است.

جدول شماره ۵. نتایج رگرسیون لجیستیک در مورد نقش پیش‌بینی‌کنندگی متغیرهای مستقل پژوهش در مورد میزان

تصمیم به مهاجرت

متغیر	برآورد ضریب	خطای معیار	معنی داری	نسبت شانس	حد پایین	حد بالا
وضعیت اجتماعی-اقتصادی	0/0222	0/0065	0/0007	1/0225	1/0094	1/0357
معدل	0/02073	0/0510	0/0000	1/2304	1/1133	1/3598
جنسیت	0/6450	0/2524	0/0106	1/9061	1/1623	3/1258
وضعیت اشتغال	1/2316	0/3022	0/0000	3/4267	1/8953	6/1954
تسلط بر زبان انگلیسی	0/4889	0/1428	0/0006	1/6305	1/2325	2/1570
مقدار ثابت	-2/8888	0/3434	0/0002	--	--	--

۴- بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که میزان تمایل به مهاجرت بالاست و بیش از نصف داوطلبان کنکور سراسری تمایل زیادی به مهاجرت دارند. همچنین بیش از یک چهارم نیز تصمیم به مهاجرت گرفته و در این زمینه اقداماتی را انجام داده‌اند.

فرضیه نخست پژوهش با عنوان "بین جنسیت داوطلبان کنکور سراسری و میزان تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت در بین داوطلبان کنکور سراسری رابطه معنی داری وجود دارد" با توجه به نتایج آماری تایید گردید. میزان تمایل و تصمیم به مهاجرت در مردان بیشتر از زنان بود. تمایل بالاتر مهاجرت خارج از کشور در میان مردان در مطالعات جواهری و سراج زاده (۱۳۸۴)، خواجه نوری و شمس (۱۳۸۵)، ارشاد و حمایت خواه جهرمی (۱۳۸۶)، صالحی عمران (۱۳۸۵)، جانمردی (۱۳۸۶)، حکیم زاده و همکاران (۱۳۹۲)، محسنی تبریزی و عدل (۱۳۸۶) و مقدس و شرفی (۱۳۸۸) نیز نشان داده شده است. طبق نتایج بریچال^۱ و جنی^۲ (۲۰۱۶)

1 Birchall

2 Jenny

نیز مشخص شده است که جنسیت یک نقش کلیدی در مهاجرت بازی می کند. در مطالعات فاسمن^۱ و هینترمن^۲ (۱۹۹۸)، ون دلن و همکاران (۲۰۰۵)، ون مول^۳ و تیمرمن^۴ (۲۰۱۴)، مارو^۵ و کلکوفسکی^۶ (۲۰۲۰)، فروتن (۱۳۹۶)، معینی (۱۳۹۸)، صادقی و سیدحسینی (۱۳۹۸)، افشاری و همکاران (۱۳۹۹) رابطه معنی داری بین جنسیت و میزان تمایل به مهاجرت یافت شده است. اما در پژوهش آقاجانیان و همکاران (۲۰۰۶) و نیکوکار (۲۰۰۹) جنسیت متغیر تعیین کننده ای برای مهاجرت نبوده است. نتایج یک پژوهش نیز که با عنوان تمایل به مهاجرت خارج از کشور در میان دانشجویان دانشگاههای کره جنوبی توسط لی^۷ و مون^۸ (۲۰۱۳) انجام شده است، تمایل زنان به مهاجرت بیشتر و قویتر از مردان بوده است. در تبیین معنی داری این فرضیه می توان گفت که مردان نگرانی و حساسیت بیشتری نسبت به مشکلات اقتصادی خود داشته و به همین دلیل و برای رفع آن تمایل بیشتری به مهاجرت دارند و همچنین خانواده ها نیز راحتتر به فرزندان ذکور خود اجازه مهاجرت داده و وابستگی بیشتر زنان و وابستگی کمتر مردان به خانواده نیز می تواند یک تبیین دیگر باشد (حکیم زاده و همکاران، ۱۳۹۲). برطبق نظریه جاذبه و دافعه^۹ اورت لی^{۱۰} (۱۹۶۶) در مورد مهاجرت نیز جنسیت یکی از عوامل شخصی مهم در مورد زمینه و انگیزه های مهاجرت است.

فرضیه دوم پژوهش با عنوان "بین وضعیت تاهل داوطلبان کنکورسراسری و میزان تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت در بین داوطلبان کنکور سراسری رابطه معنی داری وجود دارد"، با توجه به نتایج پژوهش تایید نشد و تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت در متاهلین و مجردین تفاوت معنی داری نداشت. در پژوهش نیکوکار (۲۰۰۹) با عنوان بررسی گرایش دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران به مهاجرت از کشور، وضعیت تاهل با گرایش به مهاجرت رابطه معنی داری نداشته است. نتایج تحقیق شیر و شاه مرادی (۱۳۹۰) در خصوص گرایش به مهاجرت خارج از کشور در میان دانشجویان دختر دانشگاه شیراز نشان می دهد که وضعیت تاهل یکی از عوامل تاثیرگذار درباره ی گرایش به مهاجرت از کشور است. تمایل به مهاجرت بالاتر در افراد مجرد در مطالعات جانمردی (۱۳۸۶)، فروتن و شیخ (۱۳۹۶)، محسنی تبریزی و عدل (۱۳۸۶)، مقدس و شرفی (۱۳۸۸) نشان داده شده است. مطابق تئوری انسجام اجتماعی^{۱۱} امیل دورکیم^{۱۲}، افراد متاهل که معمولاً سن بالاتری نیز نسبت به مجردین دارند در مقایسه با افراد مجرد و افراد کم سن و سال دارای پایداری و تعلق اجتماعی بیشتری هستند که باعث تقویت روحیه ملاحظه کاری و احتیاط و کاهش ریسک پذیری و رفتارهای ماجراجویانه می شود. این در حالی است که مطابق تئوری مهاجرت اورت لی (۱۹۹۶)، مشخصه های شخصیتی و روان شناختی انسانها مانند ریسک پذیری و رفتارهای ماجراجویانه جزو تاثیرگذارترین عناصر مهاجرت محسوب هستند. بنابراین براساس این رویکردها، تمایل بیشتر به مهاجرت در میان افراد مجرد وجود دارد. در پژوهش حاضر این امر تایید نشد

فرضیه سوم پژوهش با عنوان "بین وضعیت اشتغال و میزان تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت در بین داوطلبان کنکور سراسری رابطه معنی داری وجود دارد" تایید شده و تمایل به مهاجرت در بیکاران بیشتر از شاغلان بود. یکی از مهمترین متغیرهای تعیین کننده تمایل به مهاجرت فرصت های شغلی و درآمدی بهتر و مناسبتر در مقصد مهاجرت است. تبیین این موضوع را می توان با تئوری های دافعه ها و جاذبه های مهاجرت اورت لی (۱۹۶۶) و تئوری سرمایه انسانی^{۱۳} سچاس تاد^{۱۴} (۱۹۶۲) و گری بکر^{۱۵} (۱۹۶۴) این چنین بیان کرد که از یک طرف، محدودیتهای اشتغال و درآمد بعنوان دافعه های مبدا مهاجرت و از سویی دیگر، فرصتهای بهتر شغلی و درآمد بالاتر بعنوان جاذبه های مقصد مهاجرت، نقش بسیار مهمی را در تمایل افراد به مهاجرت ایفا می کنند. در تبیین این نظریه براساس نظریه جاذبه دافعه موبوگنج (۱۹۷۰) می توان گفت افراد اغلب تحت تاثیر عوامل جاذب نقاط مهاجرپذیر و عوامل دافع نقاط مهاجرفرست اقدام به مهاجرت می کنند. براساس این نظریه، مجموعه ای از علت ها و عوامل محیطی به عنوان علل کششی و رانشی، باعث تغییر روند، گسترش و تداوم مهاجرت می شوند. یکی از عوامل رانشی که مربوط به مبدا مهاجرت است بحران اشتغال و بیکاری و یکی از عوامل کششی که مربوط به مقصد مهاجرت است دسترسی آسان به فرصت های شغلی است (لهسانی زاده، ۱۳۶۸). پژوهش های قنبر (۱۳۸۴)، طایفی (۱۳۸۰)، صالحی (۱۳۷۱)، فاسمن و هینترمن (۱۹۹۸)، ون دلن و همکاران (۲۰۰۵)، ون مول و تیمرمن (۲۰۱۴)، مارو و کلکوفسکی (۲۰۲۰)، صادقی و سید حسینی

- 1 Fassmann
- 2 Hintermann
- 3 Van Mol
- 4 Timmerman
- 5 Marrow
- 6 Klekowski
- 7 Lee
- 8 Moon
- 9 Pull-Push Theory of Migration
- 10 Everett Lee
- 11 Social Solidarity Theory
- 12 Emile Durkheim
- 13 The Human Capital Theory
- 14 Sjaastad
- 15 Becker

(۱۳۹۸) و افشاری و همکاران (۱۳۹۹) همگی نشان داده‌اند که بین وضعیت اشتغال و تمایل به مهاجرت یک رابطه معنی‌دار وجود دارد. مطابق گزارشات سازمان ملل متحد^۱ (۲۰۰۲) نیز میزان میل به مهاجرت بین‌المللی در جوانان منطقه خاورمیانه بسیار بالاست و حدود نیمی از جوانان این منطقه تمایل دارند که برای دستیابی به فرصت‌های شغلی و تحصیلی به خارج از کشور خودشان مهاجرت کنند. این در حالی است جوانان خاورمیانه بالاترین میزان بیکاری در میان مناطق اصلی جهان را دارند و طبق گزارش سازمان بین‌المللی کار^۲، میانگین میزان بیکاری جوانان در خاورمیانه ۲۴ درصد است، در حالی که میزان بیکاری جوانان در سطح جهان حدود ۱۲ درصد است و میزان بیکاری جوانان در خاورمیانه حدود دو برابر متوسط جهانی است (به نقل از هنریک اوردال، ۲۰۱۲).

فرضیه چهارم پژوهش با عنوان "بین رشته تحصیلی داوطلبان کنکور سراسری و میزان تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت رابطه معنی‌داری وجود دارد" رد شده و فرضیه پنجم نیز با عنوان "بین معدل داوطلبان کنکور سراسری و میزان تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت رابطه معنی‌داری وجود دارد" تایید گردید. بین معدل بالاتر و تمایل و تصمیم به مهاجرت رابطه معنی‌داری وجود داشت. به نظر می‌رسد با توجه به میزان بالای فارغ‌التحصیلان بیکار و کمبود فرصت‌های شغلی در اکثر رشته‌ها و همچنین تفاوت درآمدی قابل توجه داخل و خارج از کشور حتی در رشته‌های دارای فرصت‌های شغلی مناسب، میزان تمایل به مهاجرت در تمامی رشته‌های تحصیلی کنکور به یک میزان بالاست و تفاوت معنی‌داری در این زمینه وجود ندارد. در مورد رابطه معنی‌دار بین معدل و میزان تمایل و تصمیم به مهاجرت می‌توان گفت دانش‌آموزان با معدل بالاتر دارای هوش بالاتری بوده و شانس بیشتری برای پذیرش در دانشگاه‌های خارج از کشور یا یافتن کار در خارج از کشور دارند. این افراد ممکن است به دلیل هوش بالاتر راحت‌تر و سریع‌تر یک زبان خارجی را یاد بگیرند که این به نوبه خود بر میزان تمایل و تصمیم به مهاجرت تاثیر گذار است.

فرضیه ششم پژوهش با عنوان "بین وضعیت اجتماعی-اقتصادی داوطلبان کنکور سراسری و میزان تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت رابطه معنی‌داری وجود دارد" تایید گردید. میزان تمایل به مهاجرت در وضعیت‌های اجتماعی اقتصادی متوسط و بالا بیشتر از سایر وضعیت‌های اجتماعی اقتصادی بود. نتایج پژوهش صالحی امیری (۱۳۸۸) با عنوان مهاجرت نخبگان نیز نشان می‌دهد که عوامل اجتماعی و اقتصادی در پدیده مهاجرت نقش مهمی دارند. در پژوهش گروسی (۲۰۰۳) نیز عوامل اجتماعی اقتصادی از دلایل مهم مهاجرت بوده است. طایفی (۱۳۸۰) عقیده دارد مهاجرت محصول مستقیم و غیرمستقیم عوامل اجتماعی اقتصادی و سیاسی و فرهنگی است و بر این عوامل بسیار تاکید می‌کند. در مطالعه افشاری و همکاران (۱۳۹۹) با عنوان بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر گرایش جوانان تهرانی به مهاجرت خارج از کشور سرمایه اجتماعی، وضعیت اقتصادی، تحصیلات، وضعیت اشتغال، سن، جنس، وضعیت تأهل بر میزان گرایش جوانان به مهاجرت مؤثر بوده است.

فرضیه آخر پژوهش با عنوان "بین میزان تسلط بر زبان انگلیسی در داوطلبان کنکور سراسری و میزان تمایل به مهاجرت و تصمیم به مهاجرت رابطه معنی‌داری وجود دارد" نیز تایید شد. نتایج مطالعه آدسرا^۳ و پیتلی کوا^۴ (۲۰۱۲) که در میان مهاجرین مقیم در ۳۰ کشور عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی اروپا^۵ انجام شده است نشان داده که توانایی در یادگیری و صحبت کردن به زبان کشورهای مقصد، یک عامل مهم در تصمیم به مهاجرت است (فروتن، ۲۰۱۵). در یک مطالعه که توسط ویلیامز^۶ و همکاران (۲۰۱۷) با عنوان "اهداف مهاجرت بزرگسالان جوان در اروپا: یک تحلیل مقایسه‌ای چند سطحی"^۷ انجام شده است، مهارت زبانی^۸ یک عامل موثر و معنی‌دار در تمایل به مهاجرت افراد بوده است. مارو و کلکوفسکی (۲۰۲۰) نیز در مطالعه‌ای با عنوان مدل سازی تمایل به مهاجرت آمریکایی‌ها نشان داده‌اند که توانایی صحبت کردن به زبان خارجی بر میل به مهاجرت تاثیرگذار است. در تبیین این موضوع با توجه به تئوری سرمایه انسانی سچاس تاد (۱۹۶۲) و گری بکر (۱۹۶۴) می‌توان گفت که زمینه‌های مهاجرت را می‌توان براساس توانمندی‌ها و سرمایه‌های انسانی مهاجرین که مهارت‌های زبانی و تسلط زبانی که یکی از آنهاست توضیح داد. افرادی که سطوح بهتر و بالاتری از توانمندی‌های انسانی مانند تسلط بیشتر و بهتر بر زبان کشورهای مقصد را دارند انگیزه و تمایل بیشتری برای مهاجرت دارند.

بررسی پدیده مهاجرت جوانان قبل از ورود به دانشگاه در رشته‌های مختلف تحصیلی و در نمونه آماری با حجم مناسب از نقاط قوت این پژوهش بود. از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به استفاده از پرسشنامه را نام برد که ممکن است برخی از شرکت‌کنندگان از ارائه پاسخ‌های واقعی خودداری کرده باشند. همچنین عدم تمایل به همکاری تعدادی از اعضای نمونه و کمبود مطالعات پژوهشی در مورد بررسی پدیده مهاجرت افراد پیش از ورود به دانشگاه (داوطلبان کنکور سراسری) جهت مقایسه نتایج از

1 United Nations

2 International Labour Office (ILO)

3 Adsera

4 Pytlikova

5 Organisation For Economic Co-operation and Development (OECD)

6 Williams

7 A Comparative, Multi-Level Analysis

8 Language Skill

دیگر محدودیت های این پژوهش بوده است. از نتیجه ی این پژوهش می توان برای برنامه ریزی و انجام اقدامات لازم جهت تصمیم گیری های مرتبط با پدیده مهاجرت و جلوگیری از خروج سرمایه های انسانی و آینده سازان این سرزمین استفاده کرد. پیشنهاد می شود که ارگانهای ذیربط برنامه ریزی ها و اقدامات لازم را برای پیشگیری از ایجاد ذهنیت و تمایل به مهاجرت را انجام داده و با انجام اقدامات اصولی، عملی و لازم میزان تمایل به مهاجرت را در جوانان کاهش داده و جوانان که سرمایه های اساسی کشور هستند را به ماندن در کشور و ساختن آینده کشور امیدوار کنند.

تشکر و قدردانی

از تمام شرکت کنندگان در این پژوهش و تمام کسانی که در اجرای این پژوهش با ما همکاری کرده اند تشکر و قدردانی می شود.

منابع

۱. آسایش، امید؛ کاظمی پور، عبدالمحمد؛ و صدیقی، بهرنگ (۱۳۹۸). سودای مهاجرت: میل به مهاجرت و تصویر ذهنی از غرب در تجربه دانشجو مهاجران ایرانی. نشریه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۶۸، صص: ۵۱-۸۳
۲. ارشاد، فرهنگ (۱۳۸۰). مبانی نظری فرار مغزها بر حسب شکلهای مختلف آن در شرایط کنونی، نامه انجمن جامعه شناسی ایران، شماره ۵، صص: ۴۹-۴۵.
۳. ارشاد، فرهنگ؛ و حمایت خواه، جهرمی، مجتبی (۱۳۸۶). بررسی عوامل مؤثر بر تمایل به برون کوچی نخبگان علمی ایران (نظرسنجی از دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران) فصلنامه توسعه اجتماعی، دوره اول، شماره ۳، صص: ۳۰-۷.
۴. افشاری، علی؛ معینی، سیدرضا؛ و انصاری، حمید (۱۳۹۹). بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر گرایش جوانان تهرانی به مهاجرت خارج از کشور. نشریه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، شماره ۴۷، صص: ۳۵-۹.
۵. بزرگ زاد، سعیده؛ کاظمی پور، شهلا؛ محسنی، رضاعلی (۱۳۹۸). نگرش نخبگان به عوامل اجتماعی، اقتصادی و علمی پژوهشی در مبدأ و مقصد و تأثیر آن بر گرایش آنها به مهاجرت خارج از کشور، نامه انجمن جمعیت شناسی ایران، سال چهاردهم، شماره بیستم و هشتم، پاییز و زمستان ۱۳۹۸، صص: ۱۶۹-۱۴۱.
۶. پایتخت یاسکویی، سیدعلی؛ و طبقچی اکبری، لاله (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین نرخ باسودای و مهاجرت در ایران. مجله مطالعات جامعه شناسی، دوره ۸، شماره ۲۶، صص: ۸۳-۷۳.
۷. تودارو، مایکل (۱۳۶۷). مهاجرت داخلی در کشورهای در حال توسعه. مصطفی سرمدی و پروین رئیسی فرد. تهران: انتشارات موسسه کار و رفاه اجتماعی.
۸. جانمردی، مهوش (۱۳۸۶). مطالعه جامعه شناختی پدیده مهاجرت نخبگان در ایران از سال ۱۳۳۲ تا ۱۳۸۵ (مورد مطالعه: سقز در استان کردستان). پیک نور، شماره ۳، صص: ۱۴۱-۱۲۷.
۹. جواهری، فاطمه؛ و سراج زاده، سیدحسین (۱۳۸۴). جلای وطن: بررسی عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان به مهاجرت به خارج از کشور. فصلنامه زبان و ادبیات فارسی، شماره ۵۰ و ۵۰، صص: ۸۸-۵۳.
۱۰. چلبی، مسعود؛ و عباسی، رسول (۱۳۸۳). تحلیل تطبیقی فرار مغزها در سطوح خرد و کلان. پژوهشنامه علوم انسانی، شماره ۴۱ و ۴۲، صص: ۳۶-۱۳.
۱۱. حاتمی، جواد؛ رضوانفر، شیرین (۱۳۹۴). بررسی تفاوت نمرات نفرت برتر گروههای آزمایشی ریاضی، تجربی و علوم انسانی در کنکور سراسری ۱۳۹۰ بر اساس سطوح شناختی بلوم. فصلنامه اندازگیری تربیتی، ۶ (۱۹)، ۱۷۲-۱۵۹.
۱۲. حج فروش، احمد (۱۳۸۱). آسیب های کنکور بر هدفهای دوره متوسطه و ارائه پیشنهاد برای رفع آسیبها؛ مجموعه مقالات سمینار بررسی روشها و مسایل آزمونهای ورودی دانشگاهها، اصفهان.
۱۳. خواجه نوری، بیژن و سروش، مریم (۱۳۸۵). بررسی عوامل مؤثر بر نگرش جوانان به مهاجرت از کشور (نمونه مورد مطالعه: جوانان شهر شیراز) فصلنامه علوم اجتماعی (دانشگاه فردوسی مشهد). شماره ۷، صص: ۸۱-۴۷.
۱۴. خضری، محمد (۱۳۸۰). دلایل و پیامدهای اقتصادی فرار مغزها، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۱۴، صص: ۵۶۹-۵۴۷.
۱۵. رضایی، مریم؛ صادقی، رسول (۱۳۹۹). سودای مهاجرت: تمایل ایرانی ها به مهاجرت و عوامل تعیین کننده آن. دوفصلنامه پژوهش های جامعه شناسی معاصر، صص: ۳۵-۶۲.

۱۶. راهشخو، مریم، رفیعیان، مجتبی، و امینی، الهام (۱۳۹۱). بررسی نقش عوامل اجتماعی و فرهنگی بر مهاجرت دانشجویان ایرانی به خارج از کشور (نمونه موردی: دانشگاه علوم پزشکی پته، شهر پچ کشور مجارستان). فصلنامه پژوهش اجتماعی، شماره ۱۶، صص: ۸۳-۱۰۴.
۱۷. سجادی، رضا؛ کرم‌دوست، نوروزعلی؛ درانی، کمال؛ مقدم‌زاده، علی؛ صالحی، کیوان (۱۳۹۶). واکاوی عوامل موفقیت افراد سرآمد در آزمون سراسری. دو فصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، ۸(۱۶)، ۱۶۳-۱۹۰.
۱۸. شیر، طهمورث و شاهمرادی، منصوره (۱۳۹۰). بررسی رابطه‌ی میان ویژگیهای جمعیت شناختی و گرایش به مهاجرت خارج از کشور، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیا، ۱۴، صص: ۱۷۲-۱۴۹.
۱۹. صادقی، رسول؛ سیدحسینی، سیده متین (۱۳۹۷). میزان تمایل جوانان به مهاجرت بین المللی و عوامل تعیین کننده آن در شهر تهران. نشریه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، دوره ۱۸، شماره ۴۳، صص: ۲۶-۹.
۲۰. صالحی عمران، ابراهیم (۱۳۸۵). بررسی نگرش اعضای هیئت علمی نسبت به علل مهاجرت نخبگان به خارج از کشور (مورد مطالعه: دانشگاه مازندران). نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۸، صص: ۸۰-۵۶.
۲۱. صالحی، فروزنده (۱۳۷۱). مروری بر پدیده فرار مغزها، علل و عوامل مترتب بر آن "رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران".
۲۲. صالحی امیری، سید رضا (۱۳۸۸). مهاجرت نخبگان. تهران: پژوهشکده تحقیقات استراتژیک.
۲۳. طایفی، علی (۱۳۸۰). موانع فرهنگی توسعه تحقیق در ایران؛ مقدمه‌ای بر اندیشه سوزی و اندیشه سوزی در ایران. تهران: انتشارات آزاد اندیشان
۲۴. طایفی، علی (۱۳۸۰). بررسی علل خروج نیروهای متخصص از کشور و راهکارهای کاهش آن، تهران: مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.
۲۵. فروتن، یعقوب (۱۳۹۱). بررسی اجتماعی و جمعیت شناختی مناسبات هویت و مهاجرت. فصلنامه مطالعات علمی، دوره ۱۳، شماره ۲، صص: ۹۶-۷۳.
۲۶. فروتن، یعقوب (۱۳۹۶). مهاجرین بالقوه در ایران: تبیین جمعیت شناختی و اجتماعی تمایلات مهاجرت به خارج از کشور. نشریه مطالعات جمعیتی، شماره ۶، صص: ۲۱۶-۱۸۹.
۲۷. فروتن، یعقوب و شیخ، مرتضی (۱۳۹۶). بررسی گرایش دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد به مهاجرت بین المللی. جامعه شناسی نهادهای اجتماعی، دوره یک، جلد ۱، صص: ۱۴۴-۱۱۹.
۲۸. فیندلی، سلی (۱۳۷۲). برنامه ریزی مهاجرت های داخلی. عبدالعلی لهسانی زاده، انتشارات مروارید.
۲۹. قرایی تبریزی، فریده؛ سریدیوشلی، ابراهیم؛ و کفاشی، مجید (۱۳۹۲). عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر میزان گرایش بانوان تهرانی برای مهاجرت به کشورهای مهاجرپذیر در سال ۱۳۸۹. فصلنامه پژوهش اجتماعی، شماره ۱۹، صص: ۸۳-۱۰۴.
۳۰. قلخانبار، فاطمه؛ خدایی، ابراهیم (۱۳۹۳). تأثیر پایگاه اجتماعی اقتصادی داوطلبان آزمون سراسری ۱۳۸۹ بر موفقیت تحصیلی آنها. مطالعات اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی، دوره ۴، جلد ۵، صص: ۷۹-۵۵.
۳۱. قنبر، افسانه (۱۳۸۴). بررسی علل مهاجرت متخصصان ایرانی به امریکا، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
۳۲. کاظمی پور، شهلا (۱۳۸۳). زمینه ها و بسترهای علمی و اجتماعی فرار مغزها، مجموعه مقالات همایش مسائل، مشکلات و چشم اندازهای اشتغال دانش آموختگان آموزش عالی در ایران، تهران: جهاد دانشگاهی.
۳۳. لهسانی زاده، عبدالعلی (۱۳۶۸). نظریه های مهاجرت. شیراز: نوید.
۳۴. محسنی تبریزی، علیرضا؛ و عدل، ماندانا (۱۳۸۶). بررسی عوامل روانشناختی اجتماعی مؤثر بر تمایل اعضا هیئت علمی دانشگاههای شهر تهران به مهاجرت به خارج. نامه انجمن جمعیت شناسی ایران، شماره ۴، صص: ۹۸-۷۰.
۳۵. مقدس، علی اصغر؛ و شرفی، زکیه (۱۳۸۸). بررسی عوامل برانگیزنده گرایش به مهاجرت های بین المللی جوانان ۱۸ تا ۳۰ ساله شهر های شیراز و ارسنجان. مجله جامعه شناسی ایران، دوره ۱۰، شماره ۱، صص: ۱۹۰-۱۶۲.
۳۶. نیک نژاد، عبدالحسین (۱۳۸۱). دانشگاه ویژه: روشی نو در پذیرش دانشجو؛ مجموعه مقالات سمینار بررسی روشها و مسایل آزمونهای ورودی دانشگاهها، اصفهان.
37. Agadjanian V.; Nedoluzhko L. & Kumskov, G., (2008). "Eager to leave? Intentions to migrate abroad among young people in Kyrgyzstan". International Migration Review, 42, Pp: 620-651.
38. Baunach, D. M., & Barnes, S. L. (2003). Competition, race, and the measurement of female labor activity. Sociological Inquiry, 73(3), 413-439.

39. Beechler, S., & Woodward, I. C. (۲۰۰۹). The global "war for talent". *Journal of International Management*, ۲۸۵-۲۷۳, (۳) ۱۵.
40. Birchall, Jenny, (2016), Gender, Age and Migration An Extended Briefing, Bbridge Development-Gender, Institute of Development Studies (IDS).
41. Boucher, S., Stark, O., & Taylor, J. (2007). A gain with a drain? Evidence from rural Mexico on the new economics of the brain drain. Mimeo, University of Bonn.
42. Bozorgzadeh, S. Kazemipour, Sh., & Mohseni, R. (۲۰۲۰). The attitude of elites to social, economic and scientific-research factors in origin and destination and its effect on their tendency to emigrate abroad. *Letter of the Iranian Demographic Association*, ۱۴(۲۸), ۱۶۹-۱۴۱.
43. Carling, J. & Collins, F. L., (2018). "Aspiration, desire and the drivers of migration". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44 (6), Pp: 909-926.
44. Carling, J. & Schewel, K., (2018). "Revisiting Aspiration and Ability in International Migration". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44 (6), Pp: 945-963.
45. Chapman, B., & Withers, G. (2002). Human capital accumulation: Education and immigration (No. 452). Centre for Economic Policy Research, Research School of Economics, Australian National University.
46. Fassmann H. & Hintermann, C., (1998). "Potential east-west migration, demographic structure, motives and intentions". *Czech Sociological Review*, 6, Pp: 59-72.
47. Foroutan, Y. (2013). Family-work dilemma of female migrants: patterns and strategies. *Migration and Development*, 2(2), 173-190.
48. Foroutan, Y. (2015). Misunderstood population? Methodological debate on demography of muslims 1. *Yearbook of International Religious Demography 2014*, 163-76.
49. Garousi, V. (2003). A Survey on the Immigration of Iranian Experts and the Elite: Reasons, Losses and Possible Solutions. Conference Paper.
50. Ghodrtnama, Akbar, Heidarinejad, Sedigheh, & Davoodi, Iran. (2013). The relationship between socio-economic status and the rate of physical activity in Shahid Chamran University Students of Ahwaz. *Journal of Sport Management*, 5(16), 5-20.
51. Hori, H., Jalaei, A., & Hamzeh Nejad, N. (۲۰۱۶). Investigating the effect of brain drain on Iran's production and foreign trade using a computable general equilibrium model. *Journal of Applied Theories of Economics*, ۲(۱), ۴۴-۲۵.
52. International Labour Office -ILO (۲۰۱۲): The youth employment crisis: time for action, Geneva: International Labour Office.
53. Iran Migration Observatory (IMO) (۲۰۲۰). Iran migration outlook ۲۰۲۰. Sharif Policy Research Institute, Sharif University of Technology.
54. Jame Bozorgi, A. (2013). The Impact of Governance and Intellectual Property Rights on Elite Migration from Selected Developing Countries to the United States. Master Thesis, Bu Ali Sina University.
55. Khalili, R. (2002). Elite Migration in the Information Age Rethinking Opportunities, Threats, and Solutions. *Quarterly Journal of Strategic Studies*, 4, 573-594.
56. Lee, E., & Moon, M. (2013). Korean nursing students' intention to migrate abroad. *Nurse education today*, 33(12), 1517-1522.
57. Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
58. Lowell BL, Findlay AM, Stewart E. Brain strain: Optimising highly skilled migration from developing countries. IPPR; 2004.
59. Marrow H. B. & Klekowski von Koppenfels, A., (2020). "Modeling American Migration Aspirations: How Capital, Race, and National Identity Shape Americans' Ideas about Living Abroad". *International Migration Review*, 54(1), Pp: 83-119.'
60. Mcallister, I. (1995). Occupational mobility among immigrants: the impact of migration on economic success in Australia. *The International migration review*, 29(2), 441-468.
61. Nikoukar, M. R.(2009). Studying tendency to migration among graduate students' of university of Tehran. (Master dissertation).Tehran University.
62. Plantinga LC. Socio-economic impact in CKD. *Néphrologie & Thérapeutique*. 2013; 9(1): 1-7. Available from:<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1769725512005020>.
63. Rahshkho, M., Rafieian, M., & Amini, E. (2013). Investigating the role of social and cultural factors on the migration of Iranian students abroad (Case study: Pete University of Medical Sciences, Pécs, Hungary). *Social Research Quarterly*, 4(16), 83-104.

64. Shahabadi, A., & Jame Bozorgi, A. (a2014). The Impact of Economic Freedom on Elite Migration from Selected G77 Countries to the United States. *Quarterly Journal of Business Research*, 17(67), 153-181.
65. Urdal, H. (2012), Youth Bulges and Violence, In : Goldstone, J. A., Kaufmann, E. P., & Toft, M. D. (Eds.), *Political Demography: how population changes are reshaping international security and national politics*, (pp. 117-132). Oxford University Press.
66. Van Dalen, H. P.; Groenewold, G. & Schoorl, J. J., (2005). "Out of Africa: what drives the pressure to emigrate?". *Journal of Population Economics*, 18, Pp: 741–778.
67. Van Mol, C. & Timmerman, C., (2014). "Should I stay or should I go? An analysis of the determinants of intra-European student mobility". *Population, Space and Place*, 20, Pp: 465–479.
68. Williams A. M.; Jephcote, C.; Janta, H. & Li, G., (2017). "The Migration Intentions of Young Adults in Europe: A Comparative, Multi-Level Analysis". *Population Space and Place*, e2123. <https://doi.org/10.1002/psp.2123>.
69. Wood, J. (2009). Brain drain, The scientific fiction of Richard Powers. *The new Yorker*. Retrieved from <http://www.Newyorker.com/magazine/2009/10/05/brain-drain>.